

Er referens
N2021/02166

Vår handläggare
Camilla Eriksson

Remissvar gällande betänkandet Vägen mot ett fossiloberoende jordbruk (SOU 2021:67)

Inledning

FOI tillstyrker de förslag utredningen lämnat som svar på utredningsdirektivens frågor. FOI lämnar härutöver nedan synpunkter och kommentarer på förslagen i betänkandet. FOI:s huvudsakliga synpunkt är att frågan om hur drivmedelsberedskapen påverkas och eventuellt kan stärkas genom en omställning till förnybara drivmedel bör utredas vidare. FOI:s synpunkter nedan rör i huvudsak utredningens första avsnitt, författningsförslag.

FOI:s synpunkter och kommentarer

En stärkt livsmedels- och drivmedelsberedskap

FOI välkomnar att utredningens direktiv inkluderar att ta fram förslag som bidrar till en förstärkt drivmedels- och livsmedelsberedskap i syftet med föreliggande utredning. FOI delar utredningens bedömning att lämnade förslag kan stärka drivmedels- och livsmedelsberedskapen. Detta gäller dock endast indirekt eller med vissa förbehåll.

Vad gäller en stärkt livsmedelsberedskap kan de lämnade förslagen bidra indirekt genom att den totala inhemska jordbruksproduktionen bibehålls eller utökas. Vad gäller drivmedelsberedskap kan förslagen bidra till en stärkt beredskap, under förutsättning att den inhemska produktionen av förnybara drivmedel i Sverige ökar till en nivå att den kan tillgodose totalförsvarets behov av drivmedel. I annat fall kommer det beroende av importerade fossila bränslen som idag utgör en sårbarhet ur beredskapsperspektiv att ersättas av ett nytt beroende av importerade förnybara drivmedel. Detta påpekas även av utredningen men inga förslag lämnas gällande hur

den inhemska produktionen av HVO eller FAME kan stärkas – det vill säga just de drivmedel som utredningen bedömer kommer att vara viktigast för att möjliggöra en omställning givet dagens teknik och maskinpark.

FOI anser att en djupare analys av konsekvenser för drivmedelsberedskapen bör göras utifrån en samlad bedömning av totalförsvarets behov av förnybara drivmedel. Jordbrukssektorn har en betydelsefull roll för hela samhällets övergång till förnybara drivmedel, inte enbart jordbruksproduktionens drivmedelsbehov. Det är inte rimligt att anta att de drivmedel som jordbrukssektorn kan producera ska prioriteras att användas inom jordbrukssektorn vid höjd beredskap och då ytterst krig. Det går inte att utesluta att drivmedelsberedskapen i praktiken kan försämrats om arbetsmaskiner (inom jordbruket men även inom andra sektorer) konverteras till förnybara bränslen och leveranssäkerheten för förnybara drivmedel vid en given tidpunkt understiger leveranssäkerheten för fossila bränslen. Vidare finns behov av en analys av lagringsbarhet respektive vilka möjligheter som finns att säkra nödvändig import för att möjliggöra bedömningar av konsekvenser för drivmedelsberedskapen av en övergång till förnybara drivmedel. En övergång till förnybara drivmedel får konsekvenser för handelsmönster gällande såväl vilka länder som vilka transportvägar drivmedelsimporten kan ha i jämförelse med fossila drivmedel samt vilka avtal som Sverige kan ingå för att stärka leveranssäkerheten.

Tillräckligt starka styrmedel och incitament?

Utredningen lämnar förslag på sex olika åtgärder som tillsammans ska främja övergången till ett fossiloberoende jordbruk. Dessa är: införandet av ett jordbruksavdrag; successivt avskaffande av subventionerad dieselskatt; förtydligad instruktion för Jordbruksverket samt komplettering av Jordbruksverkets årliga uppföljning av livsmedelsstrategin; införandet av en biopremie; en utvidgning av den befintliga klimatpremien samt en utökning och förlängning av det befintliga biogasstödet och gödselgasstödet.

Huvudförslaget utgörs av ett jordbruksavdrag som ska kompensera ett stegvist avskaffande av subventionerad dieselskatt. I tillägg till detta föreslår utredningen att en biopremie införs som utjämnar prisskillnaden mellan fossila drivmedel och förnybara drivmedel. Utredningen redogör dock inte på ett tydligt sätt för hur dessa styrmedel skapar incitament för lantbruksföretag att övergå till förnybara drivmedel utöver att de blir kostnadsneutrala för lantbruksföretaget.

Utredningen tycks därmed implicit förlita sig på att lantbruksföretagen har en stark egen vilja att övergå från fossila drivmedel till förnybara drivmedel, trots att utredningen redovisat att det för alla drivmedel utom HVO krävs mer eller mindre omfattande åtgärder för att konvertera den befintliga maskinparken. Utredningen

föreslår visserligen att stöd ska kunna utgå för att konvertera befintliga arbetsmaskiner vilket underlättar för den som väljer att göra så, men redogör inte för varför vi kan anta att lantbruksföretag skulle vara motiverade att genomföra ett sådant åtagande. Förslag om ytterligare styrmedel såsom lagstiftning eller marknadsdrivna möjligheter såsom certifieringar som kan skapa incitament till omställning saknas, men frågorna bör övervägas i det fortsatta arbetet.

Detta remissvar har beslutats av generaldirektör efter föredragning av förste forskare Camilla Eriksson. I den slutliga handläggningen har även avdelningschef Malek Finn Khan, chefsjurist Eva Liljefors samt särskild rådgivare Mikael Wiklund deltagit.

.....
Jens Mattsson

.....
Camilla Eriksson

Sändlista:
Näringsdepartementet

För kännedom
Försvarsdepartementet
Justitiedepartementet

Internt FOI
Registrator
GD-sekreterare
Senior rådgivare
Chefsjurist
AC